

سنڌي ٻوليءَ جو آئيندو

March 23, 2008 at 2:07 pm | In [Autobiographical](#), [Education](#), [Language](#), [Sindhi](#), [سنڌي](#) |

سنڌي ٻوليءَ جو آئيندو ۽ اڙدو

بلاگ لکي ڪيئي مهنا گزريا آهن. ڪيئي وار بلاگ لکڻ شروع ڪيو ٿم پر وري پورو ڪرڻ جو وقت ڪونه مليو آهي. پوئين ڏسمبر ۾ تونسيا، ۽ ويجهڙائيءَ ۾ ڏهڻيءَ ۽ ايران وڃڻ ٿيو. انهن ڏيهن بابت پنهنجا ويچار اڃا لکڻا اٿن. هڪ وار تعليم جي مقصدن بابت بلاگ لکڻ شروع ڪيو هو، ته سائڻ بينظير ڀٽي جي قتل جي خبر ملي ۽ اهو بلاگ پڻ اڏورو رهجي ويو جو تنهن ڏک پري ڏرگهتئا ڪري سنڌ جي آهن پري وائيو ڀلا ٻڌڻ لاءِ خبرن ۾ پنهنجو سمورو موٽ پئجي ويو. تن ڏينهن ۾ پاڪستان جي ٽي وي پڻ پهريون ڀيرو ڏنم. هتي خبرن لاءِ سنڌي ڪسي (چينل) ”ڪي ٽي اين“ گنڊ ڄار ٿي ايندي آهي پر تنهن وقت انهيءَ ڪسيءَ تي سنڌ جي ڪا خبر نه پي ڏنئون.

منهنجي زال بن ڏهاڪڙن مٿي گذري مانڪي پهرين وار اڙدو اخبارون پڙهندي ۽ اڙدو ٿي وي ڏسندي عجب ڪادو. پڇيائين، ”اڙدو اڃا سمجهڻ سولي لڳيئي؟“ پوين ٽيهن ورهين ۾ رڳو ورلي سرلي چٽ ۾ ماه پڙهي هوندم. وقت ٿورو هوندو اٿم. انگريزي ڇڏي، سنڌي پڙهڻ جو شوق هوندو اٿم. اڙدو پڙهڻ لاءِ وقت ڪونه ڪيندو آهيان نه ڪا اڙدو ڳالهائيندڙن سان گهڻي سنگت رهي اٿم. ڪجهه جرمن به سڪي هيءَ پر اها هاڻ گهڻي ڀاڱي ڪتب نه آڻڻ ڪري وسري ويئي ٿي.

پر ستيتا چئجي ته اها اڙدو اڃا پڪي ياد بيني اٿم. انين جي وچ کان ٻارهين ڪلاس ڪراچيءَ ۾ ڪئي هيم. نائين ڏهينءَ ڪلاس ۾ ڪراچي بورڊ ۾ اڙدو جا پرچا ڏنا هيم جن ۾ منهنجيون ناموري مارڪون (78 سيڪڙو) هيون. يارهين ۾ ڏيارام چينمل ڪاليج ۾ سنڌي جو پرچو ڏنم،

جنهن ڪري ٻارهين ڪلاس ۾ سولي (سليس) اڙدوءَ جو پرچو ڏيڻو پيو. الاجي، ڪرڪٽ واري ڳالهه نه ٿيندي ته انهيءَ سولي اڙدوءَ واري پرچي ۾ وري رڳو لڳ ڀڳ 65 سيڪڙو مارڪون ملين. مانڪي ڪن ٻڌايو ته انهيءَ کان مٿي مارڪون سوليءَ اڙدوءَ جي پرچي ۾ ڏيندا ئي نه هئا. ڪن جو چوڻ هو ته اڙدو پرچي جي پڌ ڪيندڙن کي خبر آهي ته اهو پرچو اڙدي چوڪرا ڪين ڏيندا آهن. تن گهٽ مارڪن جو نتيجو اهو جو منهنجي ڪراچي بورڊ ۾ بيهڪ

بي نمبر تي آئي، پهرين بيهڪ واري چوڪري کان

چار جوڙ مارڪون گهٽ هيم. سڀن جا پاڳ پنهنجا.

اهڙي غير پڇاڙڻ هوندي. پر وڏن جون دعائون اتر،

خير سان منهنجي رهڻيءَ تي نيٺ تنهن غير پڇاڙڻي

جو ڪو اثر ڪونه پيو. اڳيئي آمريڪا اچڻ جي تياري

ڪندي هتان جا امتحان پڻ ورتا هر ۽ آمريڪا جي هڪ

مڪي يونيورسٽي ۾ داخلا سان گڏ پڙهائي لاڳ ۽ رهڻ جي خرچي لاءِ وظيفو مليو هوم. جيسين

ٻارهين ڪلاس جا نتيجا نڪتا، مان آمريڪا جي پرڳڻي ڪيليفورنيا ۾ ڪيلٽيڪ يونيورسٽيءَ

۾ پنهنجي اڳتي پڙهائيءَ ۾ رڏل هيم. <http://www.caltech.edu>

اڙدو لفظ

مان اردو بدران اڙدو لفظ ڪتب آڻيندو آهيان. اڙدو لفظ پراڻو سنڌي لفظ آهي، جيڪو سائين

الاما آءِ آءِ قاضيءَ موجب اردو لفظ جو اصلي اُچار آهي. اهو لفظ پراڻي نارڊڪ (اٽر يورپي)

ڏيهن جي اولائي ڌرمي آکاڻين ۾ ملي ٿو. اڙدو کي پوڙهي ڏانڻ ليکبو آهي جيڪا نورن

ديوين مان هڪ آهي.

پاسي فوتون ڏائڻ ڪنهن کي بند ڪڙين ۾ وجهي پئي -

انهيءَ ڏائڻ بابت هڪ ويب صفحو هن ريت لکي ٿو

“The Norns were depicted in three stage of womanhood. Verdani as a young maiden, Skuld as mature woman or a mother, and Urda as an old hag.”

<http://www.timelessmyths.com/norse/aesir.html>

سائين پروفيسر الاما قاضي وڌيڪ ٻڌائڻ ٿا (سائين عبدالغفار سومري جي ترجمي موجب -

ليڪن شروع کان وٺي لفظ ”اڙدو“ هڪ خاص مفهوم جو حامل آهي. جنهن ۾ دهشت يا خوف جو عنصر شامل آهي. اها ساڳي معنويت مٿي ذڪر ڪيل ”اڙد“ ديويءَ جي بوتي مان به ظاهر ٿئي ٿي، جيڪا ”تقدير“ جي عرفيت ۾ واقعي خوف پيدا ڪندڙ آهي.

دنيا جي تاريخ ۾ اسان کي اهڙا دؤر به ملن ٿا، جنهن اهڙي انبوهه يا لشڪر جي روپ يا دهشت کي به فيصلو ڪن سمجهيو ويو آهي.

http://sindhiadabiboard.com/Catalogue/Sufism/Book1/Book_page8.html

هر ٻولي پنهنجي جاء تي پر هن ٻولي جي نالي ۾ اسان لاءِ ڪهڙو نه اُپمان (استعارو) آهي!
(مشق - انهيءَ ترجمي مان ڪي اوڌر لفظ ڪڍي نج سنڌي لفظن جو ورتاءُ ڪبو ته ٻولي جي
مناڻ ٻي ٻڌڻ ايندي).

بيو اُڌو ڳالهائيندڙن لاءِ اڌي لفظ ڪتب آڻيندو آهيان. اهو لفظ انهيءَ ڪري لکندو آهيان جو
سنڌ ۾ آيل پناهگير اصل ۾ گهڻيءَ ٻوليون ڳالهائيندڙ آهن. ڪي گجراتي، ڪي ڪوئي،
ڪي مرهاتي، وغيره. انهن سڀن جو اڌو سان ناتو پاڪستان نهڻ کان پوءِ جو آهي. هاڻي افغان
جنگ کان پوءِ پناڻ ۽ ٻيا افغان پناهگير به سنڌ ڀڳا. تنهن ڪري اڌي لفظ پڌري معنا رکي ٿو،
جيئن سنڌي ڳالهائيندڙ ماڻهون سنڌي سڏبا، گجراتي ٻولي ڳالهائيندڙ گجراتي، تيئن اڌو
ٻولي ڳالهائيندڙن کي اڌي سڏڻ گهرجي.

اينئن چوڻ سان اهو پڻ پڌرو ٿئي ته ٻيا ماڻهون اڌي ناهن. اڌو ڳاڻ ڳڻي (محدود ۽
مخصوص) ٻولي آهي جيڪا رڳو اڌين جي مجبي ۽ اسان لاءِ ڌاري رهندي. هونئن اڌو هندي
ٻوليءَ جو هڪ رُوپ آهي، جنهن پراڻي ۽ پڪيڙيل ٻوليءَ ۾ ڪي فارسي جا وڌيڪ لفظ وڌا ويا
آهن ۽ جنهن جي لپي ڦيرائي ويئي آهي. لپيءَ ۽ ٻوليءَ جي وڌيڪ جي ڳالهه ٻي ٻي آهي؛ ڏسندا
لپين تي بلاگ ”ظ ظالم، ز زال، ته پوءِ ڇا لاءِ؟“

<http://tinyurl.com/2auw4j>

هندي اڌوءَ جو اڄوڪي سنڌيءَ تي اثر

ڪي ورهيه ٿيا، مُمبئيءَ وڃڻ ٿيو. سائين رميش ڪتيجا مانڪي هڪ ناليور سنڌي ليکڪ وٽ
وٺي هليو جنهن جو نالو هاڻ وسريم پيو. ليکڪ ڳالهه ڪئي ته سنڌي ٻولي لکندڙن ۾ سنڌ
ٽوڙي هند ۾ سنڌيءَ جو هاڻ جسُ نه رهيو آهي. اڄوڪيون اخبارون ۽ ٽي وي ڏسڻ سان پڌرو ٿو

ٿئي ته سنڌي ٻولي ۾ نه رڳو هزارين ڌاريا لفظ نڄ سنڌي لفظن جي جاءِ وٺن پيا، پر سنڌي وياڪرڻ به ناسُ ٿي پئي. هڪ مخزن ۾ پڙهيم، مقالي جو سرنامو هن ريت ڏنل هو - ”بينظير **پتو جو قتل!**“ سنڌي ٻوليءَ جي سونهن هڪ ته هن ريت آهي ته تنهن ۾ لفظن جي فاعل مفعول واري ڪارائتي ڦير سان لفظ ڦيرائبا آهن. ائين ڪرڻ سان جملن ۾ سنڌي لفظن جي ترتيب کي چوڙ هوندي آهي، ۽ اها ترتيب معنا ڦيرائڻ بدران زور ۽ جذبو ڏيکاري سگهندي آهي. ”ڪتي ماڻهوڻ ڏنو“ کي ”ماڻهون ڪتي ڏنو“ ۽ ”ڏنو ڪتي ماڻهون!“ ڪري لکڻ سان معنا (ڪنهن ڪنهن کي ڏنو) نه ڦرندي جو ”ماڻهونءَ ڪتو ڏنو“ ڳالهه لفظن جي ٻين روين سان چئجي ٿي. اها سنسڪرت ۽ لاتني ٻوليءَ وانگي معنائِي لفظي جوڙ سنڌي وياڪرڻ جي سُهڻي مام آهي جيڪا لفظن جي ترتيب کي چڙ واکڙ ڏيندي انهن ٻولين ۾ شائري ۽ جذبن جي پڌرائي لاءِ سولائي ڪري ٿي ڇڏي. سنڌي وياڪرڻ بابت ڏسندا

<http://www.linguistics.uiuc.edu/jscole/Sindhi%20work.htm>

سنڌي ٻوليءَ جو لُٺو؟

ٻوليون سدائين لفظ جزب ڪنديون هلنديون آهن. پر ٻولي گيان ٻڌائڻ ٿا ته ٻوليون ٻن ريتن سان لُٺجي وينديون آهن. هڪ لُٺ (گم ٿيڻ، غائب ٿيڻ، اڏامي وڃڻ) جو ڪارڻ اهو هوندو آهي ته ڳالهائيدڙ ٻارن کي ٻولي ڪونه سڀڪارين. ٻيو ڪارڻ ڪنهن ٻي ٻولي جو اثر. جڏهن ڪا بينڪ جمائيندڙ قوم سرڪاري آفيسن، ڌنڌن ۽ سماجاري وسيلن تي قبضو ڪري پنهنجي ٻولي هلائي ٿي، ته ڊيبل قوم جي ٻولي تي ايترو اثر ٿي وجهي جو اها ٻولي ٻن ٽن ٽهين اندر بينڪ جمائيندڙ ٻوليءَ جا لفظ ۽ وياڪرڻ کڻي پنهنجو رُوپ الُوپ ڪيو وڃي.

Of the estimated 7,000 languages spoken in the world today, linguists say, nearly half are in danger of extinction and likely to disappear in this century. In fact, one falls out of use about every two weeks.

Some languages vanish in an instant, at the death of the sole surviving speaker. Others are lost gradually in bilingual cultures, as indigenous tongues are overwhelmed by the dominant language at school, in the marketplace and on television.

Only one person remains who knows Siletz Dee-ni, the last of many languages once spoken on a reservation in Oregon.

<http://www.nytimes.com/2007/09/19/science/19language.html>

سنڌي ٻوليءَ ۾ تڪائي سان ڌاريا لفظ پرجن پيا

ڪراچي حيدرآباد ۾ ڪي سنڌي ٻارن سان سنڌي ڪونه پيا ڳالهائين. پر سنڌي ٻوليءَ لاءِ انهيءَ کان وڏو جوکو ڌاريا لفظ ۽ سنڌي وياڪرڻ جي پيچ ڊاه آهي. سائين فرهان شيخ لکن ٿا ته نڄ سنڌي لفظ ڪتب آڻڻ گهرجن جن بدران اخباري ليکڪ ڦيرائي اڙدوءَ وارا لفظ (يا اڙدوءَ واري معنا سان لفظ) ڪتب پيا آڻين. هيٺين فهرست سندن ڏنل آهي، انهيءَ ۾ هڪ اڌ ڦيري مان ڪئي آهي. ٻه چار اڙدوءَ جا ڏنل لفظ سنڌي ۾ ٻيءَ معنا سان لڳن ٿا، جيئن ملڻ ”حاصل ڪرڻ، ڀيڻ، جذب ٿيڻ“ واريون معنائون رکي ٿو، جڏهن اڙدوءَ مان ”ملنا“ لفظ گڏجڻ لاءِ پڻ ڪتب اچي.

ENGLISH – اڙدو – سنڌي

ENGLISH – اڙدو – سنڌي

Daily – روز – ڏيهائڙي

Although – حالانڪ – جيتوڻيڪ

that – ڪه – ته

If – اگر – جيڪڏهن

Provided - بشرطيقه - جيڪڏهن

Hold - پڪڙڻ - جهلڻ

Perhaps, may be - شايد - متان

Prevent, Stop - روڪڻ، منع ڪرڻ - جهلڻ

Pure - خالص - نج

Prevention - روڪ، پرهيز - جهل

If Only - ڪاش - جيڪر

Last - آخري - پويون

Always - هميشه - سدائين

clear - واضع - چٽو

At least - ڪم از ڪم - گهٽ ۾ گهٽ

exposed - ظاهر - پٿرو

I think, believe - سمجهان ٿو - يائينان

Habit - عادت - هير

ٿو

air - هوا - هير

Talk - گفتگو - ڳالهه بوله

Bored, fed up - بيزار - تنگ، بر

Negotiation - مذاڪرات - ڳالهيون

wisdom - سمجهه - ساجهه

deficiency - ڪمي - اوڻائي

despair - نراسائي - مايوسي

Dearth, shortage - ڪمي - ڪوت،

childhood - بچپن - ننڍپڻ

گهٽتائي، اٿاڻ

Rain - بارش - مينهن

secret - خفيه، راز - ڳجهو، ڳجهه

Beginning, start - شروعات - منڍ

Blot - داغ - چٽو

end - آخر - پڇاڙي

Conclusion, Finish - ختم پڄاڻي، چيهه

Yield - پيداوار - اُپت

Result - نتيجو - پاچي، تت

cultivate - پيدا ڪرڻ - اپائڻ

Vicinity, Locality - محلو - پاڙو

Value, Price* - قيمت - مُلھ

Grocery - ؟؟؟ - پساڙ

wealth - دولت - ناڻو

Grocer - ؟؟؟ - پساري

Surplus, sufficient - ڪافي، ڪثير -

جھجھو

Stuff - سامان - ٽپڙ

more (than enough) - زياده - گهڻو

Trade - تجارت - وڻج، واپار

Obtain, acquire - حاصل ڪرڻ - ماڻڻ

Trader - تاجر - واپاري

Estimation - اندازو، تخمينو - ڪاتو

Merchandise - سودو، مال - وڱر

useful - ڪارآمد - ڪارائتو

Merchant - سوداگر - وڻجارو

Bargain, Haggle - ??? - ريڙھ پيڙھ ڪرڻ

Shop - دُڪان - هٿ

Pay - تنخواه - پگهار

profit - فائدو - لاپ

Need - ضرورت - گھرج

beneficial - فائديمند - لاپائتو

Needy - ضرورتمند - گھرجائو

Loss - نقصان - هاجو، چٽي

employment - نوڪري - ڪرت

Harmful - نقصانڪار - هاجيڪار

Occupation	کاروبار – ڌنڌو	*solution*	حُل – نبيرو
Laborer	مزدور – پورهيت	*Attack, assault*	حمله – ڪاه، اَلر
Work labor	مزدوري، محنت –	*victory*	فتح – سوڀ
پورهيو، ڪارج		*victorious*	فاتح – ڪنٽهارُ
Partner	حصيدار – ڀاڱيوار	*present*	تحفو – سوکڙي
greed	لالچ – لوپ	*about*	تقريبن – لڳ ڀڳ
Greedy, avaricious	لالچي – لويي	*Additional*	اضافي – واڌو، وڌيڪ
mistake	غلطي – ڀل	*Positive*	مثبت – هاڪاري
Guess	قياس – ٿل، ڌڪو	*Breakthrough*	پيشقدمي – اڳڀرائي
Monopoly	هڪ هتي	*Party*	جماعت – ٽولي
Place	جڳهه – هنڌ، ماڳ	*Team*	ولر، جتو
As per	موجب، مطابق – پٽاندڙ	*warning*	تاكيد – چٽاءُ
Plot, conspiracy	چال، سازش – سٽ	*Freedom*	نجات – چوٽڪارو
Scheme, Plan	منصوبو، تجويز – رٿ	*Exempted*	مشتنا – آجو
step	قدم – اُڀاءُ	*Involved*	ملوث – اڙيل

Complaint شڪايت، فرياد – دانهن	*Freedom* – آزادي – آچپو
Complainant – فريادي – دانھيندڙ	*concern* – فڪر – اونو
Notorious – بدنام – نالي چڙھيو، ڏانيلُ	*opinion* – سوچ – ويچار
Famous – مشهور – ناليرو، نانو چڙھيو، نامي، نالي وارو	*Apprehension* – خدشو – اڏڪو، سنڪو
Remnants, signs – آثار، علامت اھڃاڻ، ڏسُ	*Anxiety, Fear* – انديشو – اُڪو
rough treatment – زيادتي – ڏاڍائي	*Reliance, trust* – ڀروسو – آڌار
Submit – اطاعت ڪرڻ – آڻ مڃڻ	*Current* – موجوده – هلندڙ، هاڻوڪو
Approve – قبول پوڻ – اگھامڻ	*Forecast, predict* – پيشن گوئي – اڳڪٿي
Submission – اطاعت – آڻ	*Current Affairs* – حالات حاضرہ – واءُ سَواءِ
Confess – اقرار ڪرڻ – باسڻ	*Assembly* – مجلس – سڀيا، مندلي
Offer, propose – پيشڪش ڪرڻ – آچڻ	*Future* – مستقبل – آئيندو، اڳنا
Offering – نظرانو – پيتا	*vanished* – گم – الوپ
sacrifice – قربان ڪرڻ – گھورڻ	*Ordeal* – درد، مصيبت، عذاب – پيڙا
	Injuries – زخم – ڦٽُ
	Injured – زخمي – ڦٽيل

Exiled	جلاوطن - پِرواسي	*Terror*	دہشت - ڈھڪاءُ
Meeting	ملاقات - گڏجاڻي	*Terrorist*	دہشتگرد - ڈھڪائيندڙ
Meet	مِلڻ - گڏجڻ	*struggle*	جدوجهد - جاکوڙ، مٿاڪت
congregation	میتڙ، میٽراکو	*Adventure*	ڏاکڙا - ؟؟؟
conference	اجلاس - سميٽڻ	*Function*	مقصد، مطلب - ڪارڇُ
Permission	اجازت - موڪل	*Resolution*	قرارداد - نھراءُ
Message	پيغام - نياپو	*Noise*	شور - ھلُ، گوڙ
Condemn	مذمت ڪرڻ - ننداڻڻ	*silence*	چپ - ماڻ
criticism	تيڪا ٽپڻي، چوه چنڊ	*story*	ڪھاڻي - آکاڻي
hunter	شڪاري - ماري، آھيڙي	*Transparent*	شفاف - نرملُ
Defense	تحفظ - بچاءُ	*Unusual, different*	الڳ - نيارو
Control	ضابطو - وِسُ	*Wanderer, Itinerant*	خانہ بدوش - رمتو،
Serious, complex	سنجيده - ڳنڀير	رولُ	